

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 5-7 КЛАСАХ

Олеся Слижук,
кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-7696-6157>
e-mail: olesja_2014@ukr.net

У статті узагальнено теоретичні питання, які потребують детального аналізу для ефективного впровадження компетентнісного підходу в сучасній літературній освіті. Здійснено аналіз досліджень українських та зарубіжних учених, спрямованих на подолання труднощів у формуванні ключових компетентностей учнів під час навчання літератури. Визначено основні проблеми формування ключових компетентностей у процесі літературної освіти. Зазначено результати пропедевтичного діагностування проблеми впровадження компетентнісного підходу до навчання української літератури, проведеного співробітниками Інституту педагогіки НАПН України. Зауважено, що актуальність досліджуваної проблеми зумовлена упровадженням Державного стандарту базової середньої освіти та освітніх реформ. Під час аналізу й узагальнення здобутків українських та зарубіжних учених у розробці та впровадженні концепції компетентнісного навчання виявлено аспекти, які потребують детальної наукової розробки

Описано прийоми формування предметної читацької та ключових компетентностей під час навчання української літератури в 5-7 класах Нової української школи. Визначено споріднені групи прийомів, які сприяють розвитку комплексу наскрізних умінь і аналітичних навичок учнів.

Серед ключових компетентностей виділено ті, що формуються у межах галузі, за допомогою міжгалузевої інтеграції та універсальні, що допоможуть учням успішно функціонувати в динамічному сучасному соціумі.

Виділено принципи реалізації компетентнісного підходу в літературній освіті: індивідуалізацію та диференціацію навчання, зв'язок із реальними життєвими ситуаціями учнів, орієнтацію на розвиток їх креативності та організацію співпраці у виконанні навчальних завдань.

Зроблено припущення, що формуванню предметної читацької і ключових компетентностей учнів 5–7 класів сприятиме методично обґрунтована система компетентнісно орієнтованих запитань і завдань. Розглянуто перспективи їх розробки й апробації в освітньому процесі сучасних закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: літературна освіта; предметна компетентність; ключові компетентності; компетентнісно орієнтований підхід; учень-читач; модельна навчальна програма.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Реалії сучасного цифрового суспільства, в якому людина має змогу користуватися великим обсягом інформації, породжують потребу змінювати освітню парадигму. Важливими завданнями сучасної освіти, на противагу заучуванню фактів, є формування вмінь добирати потрібну інформацію, аналізувати й критично осмислювати її, співпрацювати для виконання спільних завдань. Відповідно змінюються підходи до навчання загалом та окремих освітніх галузей зокрема.

У світлі нових суспільних запитів метою сучасної шкільної літературної освіти є формування компетентного учня-читача. Провідним у розробленні нового змісту, інноваційних методик навчання літератури та підготовки якісного програмового та навчально-методичного забезпечення стає компетентнісний підхід. У фокусі компетентнісно орієнтованого навчання української літератури – не засвоєння змісту прочитаних творів та фактів про письменників, а розвиток в учнів наскрізних умінь, практичних навичок, формування ціннісних орієнтирів (ставлень), які вони зможуть використовувати в реальному житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми впровадження компетентнісного підходу в шкільній літературній освіті актуалізовано в наукових працях науковців Англії (Byrne, Downey, & Souza, 2013), Іспанії (Alfonso-Benlliure et al., 2022), Нідерландів (Witte, Janssen & Rijlaarsdam, 2006) та інших країн світу. Компетентнісний підхід у навчанні літератури описують українські вчені (Фасоля, 2017; Ситченко, 2019). Аналіз результатів його впровадження представлений у дослідженнях наукових співробітників Інституту педагогіки НАПН України (Яценко, 2021, 2023, 2024; Слижук, 2022, 2024; Пахаренко, 2022).

Теоретичними питаннями, які потребують детального аналізу для ефективного впровадження компетентнісного підходу, вчені визначають подолання суперечностей між філософським та компетентнісним підходами в літературній освіті (Byrne, Downey, & Souza, 2013), розробку єдиної теорії читання (Sadoski & Paivio, 2007), специфіку предметної компетентності в літературній освіті (Witte, Janssen & Rijlaarsdam, 2006; Яценко & Слижук, 2022), її зв'язок з креативністю учнів (Alfonso-Benlliure et al., 2022), методичний інструментарій формування компетентного читача (Фасоля, 2017; Ситченко, 2019; Яценко, 2021) та ін.

У процесі пропедевтичного діагностування проблеми впровадження компетентнісного підходу до навчання української літератури, проведеного співробітниками Інституту педагогіки НАПН України, доведено її практичне значення. Учені констатували, що більшість учителів-словесників трактують компетентнісну освіту як практично спрямовану, акцентують на її діяльнісному аспекті, що передбачає створення оптимальних умов для активної самостійної дослідницької діяльності учнів-читачів, їхньої самореалізації в житті. У процесі дослідження з'ясовано, що важливу роль в організації компетентнісно-орієнтованої літературної освіти відіграє сучасний підручник. Основними критеріями ефективності сучасного підручника літератури є орієнтованість на підвищення рівня самостійної діяльності школярів, дотримання принципу діалогізму в процесі розгляду літературного твору, розкриття специфіки

художнього твору як естетичного явища. Визначено також труднощі, які відчувають учителі в імplementації компетентнісного навчання в літературну освіту в різних країнах. Перш за все, вони перебувають у ситуації вибору між двома підходами: філософським, що охоплює необхідність ґрунтовних предметних знань, та компетентнісним, який вимагає від них більш відкритого погляду на зміни у викладанні, аби підготувати учнів до ринкових умов, швидких змін у суспільних та професійних потребах.

У Польщі розвиток ключових компетентностей підтримується на державному рівні, але цей підхід не сприймається у школах як основний, бо не має належної методичної підтримки (Dabrowski & Wisniewski, 2011).

В Англії вчителі, з одного боку, стикаються зі зростаючим протиріччям між формуванням у своїх учнів навичок та здібностей, необхідних для життя, роботи та внеску в суспільство як зараз, так і в майбутньому. З іншого боку, вони повинні надавати учням академічні кваліфікації, що ґрунтуються на традиційній освітній програмі та методиці навчання (Byrne, Downey & Souza, 2013).

В Іспанії ключові компетентності інтегровані у навчальні програми для початкової та середньої школи, але вчителям потрібно посилювати взаємну координацію діяльності, щоб забезпечити розвиток цих компетентностей для успішного майбутнього життя учнів (Alfonso-Benlliure et al., 2022).

В Україні впровадження компетентнісного підходу є одним із пріоритетних завдань реформування освітньої системи. Цей процес відбувається в початковій та середній школі. Під час навчання кожної освітньої галузі, зокрема й мовно-літературної, формування предметних та ключових компетентностей відбувається інтегровано та закономірно спостерігається наступність між початковою та базовою ланками освіти.

Загальні питання впровадження компетентнісного підходу висвітлені у наукових працях українських учених (Бібік, Вашуленко, Мартиненко, 2014; О. Ляшенко, 2020) та ін.

Реалізація компетентнісно орієнтованої моделі шкільного навчання літератури потребує уніфікації змісту його ключових дефініцій і подолання термінологічних розбіжностей. Відтак обумовленою є потреба представлення розуміння компетентнісних аспектів шкільної літературної освіти.

Мета статті – розкрити принципи, аспекти, прийоми формування предметної та ключових компетентностей для досягнення учнями конкретних інтегрованих результатів в процесі навчання української літератури в 5-7 класах.

Виклад основного матеріалу. Наступність між початковою та середньою ланкою шкільної літературної освіти зумовлює необхідність врахування результатів навчання щодо формування читацької компетентності молодших школярів, для проєктування мети і завдань вивчення української літератури в 5-7 класах. Науковці в галузі початкової освіти (Бібік, Вашуленко, Мартиненко та ін., 2014) визначили зміст та структуру предметної читацької компетентності. Її вважають базовим складником пізнавальної та мовленнєвої діяльностей учнів.

На цьому освітньому ступені рівень сформованості *читацької компетентності* значною мірою визначає рівень загальноосвітньої підготовки школярів, тому є підстави визначати *читацьку компетентність* як ключову для різних освітніх галузей. Саме читання є найважливішим способом засвоєння базової інформації, інтелектуально-емоційною діяльністю особистості, специфічною формою її комунікативно-пізнавальної діяльності, а головне – одним із основних чинників її особистісного саморозвитку. Тут *читацька компетентність* виявляється в готовності та здатності особистості самостійно здобувати й застосовувати пов'язані з читанням знання і вміння для здійснення читацької діяльності, читацького й особистісного саморозвитку.

На послідовне формування компетентних учнів-читачів, активізацію їхньої читацької діяльності, читацький і особистісний саморозвиток орієнтована чинна модельна навчальна програма з української літератури для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти (Яценко, Качак, Пахаренко та ін.,

2021). Зміст і структура цієї програми логічно пов'язані зі змістом і компонентами літературної освіти в початковій школі, зорієнтовані на дотримання принципів наступності та перспективності щодо реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, поступове формування предметної читацької і ключових компетентностей учнів. У програмі розкрито сутність читацької компетентності як предметної: «Це інтегрований результат навчальних досягнень учнів-читачів, пов'язаних із читацькою діяльністю; здатність до осмисленого здобуття предметних знань і вмінь, передбачених конкретною програмовою навчальною темою та шкільним курсом літератури загалом; система ціннісно-світоглядних та естетичних орієнтацій, сформованих на матеріалі високохудожніх творів; здатність учня-читача до цільового застосування комплексу предметних знань, умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях» (Яценко, Качак, Пахаренко та ін., 2021).

Курс української літератури у 7 класі логічно продовжує започаткований у 5 класі тематичний підхід у доборі художніх творів для текстуального вивчення, орієнтований на вікові психологічні особливості молодших підлітків. Водночас він є пропедевтичним до хронологічно-стильового вивчення української літератури у 8-9 класах, «спрямований на вироблення в учнів/учениць *усталеної потреби читання* високохудожніх надбань класичної і сучасної української літератури, формування здатності до осмисленого сприйняття зображеного у художніх творах, уміння висловлювати власну критичну думку про прочитане та застосовувати здобуті предметні знання й уміння для практичного розв'язання проблем» (Яценко, Пахаренко, Слижук, & Тригуб, 2023).

У 5-7 класах найінтенсивнішим є процес формування в учнів *предметної читацької компетентності*. Її структурними компонентами є: «загальнокультурний – усвідомлення української літератури як невід'ємного складника світової художньої культури, розуміння її специфіки та естетико-художньої значущості як мистецтва слова, уміння розглядати художній твір у культурно-мистецькому контексті, усвідомлення соціокультурної значущості

художньої літератури; уміння і навички використовувати загальнолюдські та національні культурні еталони й цінності у повсякденній взаємодії з оточуючими; *літературознавчий* – уміння орієнтуватися в світовому та національному літературному процесі, знання елементів теорії літератури як основи читацької діяльності, уміння застосовувати здобуті теоретико-літературні знання для аналізу та інтерпретації художнього твору; *інтерпретаційний* – знання змісту і проблематики художніх творів, обов'язкових для текстуального вивчення; уміння знаходити в художньому творі авторські й творити власні смисли на основі діалогу з текстом, автором та іншими читачами, здатність сприймати художній текст як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду; *аксіологічний* – розуміння світоглядних категорій, моральних ідеалів, що знайшли відображення в художньому творі, розглядати вчинки героїв, авторську позицію у контексті загальнолюдських і національних цінностей, усвідомлювати значення прочитаного для особистісного розвитку; *творчо-мовленнєвий* – здатність будувати зв'язні висловлювання відповідно до комунікативної ситуації, наявність креативних здібностей до створення усних і письмових творчих робіт різних жанрів» (Яценко, 2021, с.1110).

У процесі шкільної літературної освіти в 5-7 класах Нової української школи разом з предметною відбувається формування низки *ключових компетентностей* – універсальних навичок, необхідних для успішного життя в сучасному суспільстві, які визначені в Державному стандарті базової середньої освіти (2020). Уроки української літератури мають значний потенціал для їх розвитку. Наведемо приклади прийомів, які в процесі вивчення художніх творів спрямовані на формування в учнів окремих ключових компетентностей..

Найтісніше пов'язана з предметною читацькою компетентністю *ключова мовна компетентність* (вільне володіння державною мовою та здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами). Формуванню цієї ключової компетентності сприятиме аналіз особливостей мови художніх творів (пояснення незрозумілих запозичених чи діалектних слів,

застарілої лексики). Для розвитку усного й писемного мовлення доцільно практикувати усні переказування уривків із художніх текстів, проведення дискусій щодо порушених у творах проблем, написання есе за їх результатами.

Ключова культурна компетентність – це здатність усвідомлювати значення національних та загальнолюдських матеріальних і нематеріальних культурних цінностей, ефективно взаємодіяти з людьми різних культур, поважати культурне різноманіття. Вона передбачає розуміння учнями того, що культурні цінності, звичаї, переконання та поведінка можуть відрізнятись, і вміння адаптуватися до цих відмінностей. Для розвитку культурної компетентності процес вивчення художнього твору слід здійснювати із залученням його культурного, мистецького контексту, акцентувати на культурних особливостях, відображених у ньому. Вийти за культурні межі виучуваного текстуально художнього твору допоможуть екскурсії, віртуальні мандрівки до музеїв України та світу, відвідування й обговорення театральних вистав за мотивами прочитаних книг.

Для успішного функціонування в суспільстві, взаємодії з іншими людьми для активної участі в житті громади особистості необхідні *громадянські та соціальні компетентності*. На уроках літератури в 5-7 класах учні мають можливість для їх розвитку, адже аналіз вчинків головних героїв допомагає у формуванні власної системи моральних орієнтирів, на прикладах літературних персонажів вони вчаться розрізняти моральні цінності. Найбільш доцільними прийомами для цього є порівняння вчинків персонажів, проблемні дискусії про соціальні проблеми, порушені в літературних творах.

Серед ключових компетентностей виділяють *математичну, природничу, екологічну*. У процесі їх формування під час навчання української літератури спираємося на базові знання з математики та природничих наук. В основі формування цих компетентностей – принцип міжгалузевої інтеграції, який допомагає учням осмислити роль предметних знань у повсякденному житті, сформувати цілісну картину довкілля.

Знання з математики учні застосовують у процесі аналізу сюжету художніх творів для виявлення логіки його розвитку. Ефективними прийомами розвитку *математичної компетентності* є проведення математичних розрахунків на основі географічних та хронологічних даних із художніх творів, а також складання й розв'язування математичних задач за мотивами літературних творів.

Спираючись на свої знання з *природничих наук, техніки і технологій* учні зможуть доповнити своє уявлення про світ природи та науковий світогляд людини. Екологічна освіта у школі спрямована на розвиток екологічної компетентності у процесі навчання усіх галузей, зокрема й мовно-літературної. Складовими *екологічної компетентності* у процесі навчання української літератури є поглиблення екологічних знань, розвиток екологічного мислення, формування екологічної культури. Для формування цих компетентностей ефективними прийомами роботи з текстом художніх творів та розвитку креативності учнів стане аналіз образів природи в літературних творах, використання їх як джерела інформації про наукові досягнення, розробка проєктів за літературними мотивами, пов'язаних із сучасними досягненнями науки й техніки та охороною довкілля, дискусія про екологічні проблеми, порушені у книжках.

Уміння, набуті учнями під час вивчення основ *інформатики* стануть їм у пригоді й під час навчання української літератури. Виконуючи індивідуальні чи групові завдання, школярі використають інтернет для пошуку додаткової інформації про художні твори та їх авторів, за допомогою відомих їм комп'ютерних технологій створять інтерактивні презентації проєктів, зможуть обговорити прочитані книжки у блогах та на спеціальних форумах.

Ключовими компетентностями, які є універсальними, допоможуть учням успішно функціонувати в динамічному сучасному соціумі, є *інноваційність*, вміння *навчатися впродовж життя, підприємливість і фінансова грамотність*.

Інноваційність передбачає здатність нестандартно мислити, адаптуватися до змін і вирішувати складні проблеми. Для розвитку цієї ключової компетентності у процесі навчання української літератури необхідно застосовувати прийоми, спрямовані на виконання учнями творчих завдань, участь у літературних квестах, рольових іграх, проведення дебатів проблемного характеру за мотивами прочитаних літературних творів.

Навчання впродовж життя – це фундаментальна здатність людини постійно здобувати нові знання, вдосконалювати навички протягом усього життя. Для її розвитку слід заохочувати учнів до виконання різних видів самостійних робіт, самостійного планування засвоєння теми, створення портфоліо, яке відображає їхні досягнення у вивченні літератури.

Підприємливість та фінансова грамотність – це два тісно пов'язані поняття, які в освітніх документах подаються як єдина ключова компетентність. Розвиваючи її, учні формують свою здатність ініціювати та реалізовувати ідеї, брати на себе відповідальність, працювати в команді, розуміти основні фінансові інструменти, планувати своє майбутнє. Уроки літератури мають істотний потенціал для розвитку цієї ключової компетентності. Ефективними прийомами, які сприятимуть цьому процесу, є аналіз образів-персонажів підприємців, моделювання бізнес-ситуацій за мотивами художніх творів, обговорення фінансових тем, пов'язаних з літературою, використання елементів гейміфікації.

Важливими *принципами* реалізації компетентнісного підходу в літературній освіті є індивідуалізація та диференціація навчання, зв'язок з реальними життєвими ситуаціями учнів, орієнтація на розвиток їхньої креативності та організацію співпраці у виконанні навчальних завдань.

Розвитку предметної читацької і ключових компетентностей учнів 5–7 класів сприяє методично продумана організація навчальної діяльності за допомогою виконання учнями системи *компетентнісно орієнтованих запитань і завдань*.

Висновки дослідження та перспективи подальших розвідок. Отже, у результаті реалізації компетентнісного підходу в процесі навчання української літератури учні 5-7 класів зможуть: аналізувати прочитаний художній твір, розуміти роль складників його форми у розкритті ідейно-художнього змісту; аргументовано висловлювати власну думку; поєднувати знання з різних шкільних предметів; працювати в команді над вирішенням спільних дослідницьких завдань та проблемних питань; творчо мислити, урізноманітнювати своє дозвілля.

Перспективами подальших наукових пошуків є розробка та апробація системи різнорівневих компетентнісно орієнтованих запитань і завдань з української літератури, опис результатів наукового дослідження їх ефективності для досягнення очікуваних результатів навчання.

Використані джерела

Бібік, Н. М., Вашуленко, М. С., Мартиненко, В. О. та ін. (2014). Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи : монографія. Київ : Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8138/>

Використання модельних навчальних програм в освітньому процесі гімназії : методичні рекомендації / Голуб, Н. Б., Васильєва, Д. В., Засєкіна, Т. М., Науменко, С. О., Туташинський, В. І., Яценко, Т. О. (2021). Київ : КОНВІ ПРІНТ. <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Vykorystannia-modelnykh-navch-prohram.pdf>

Ляшенко, О. І. (2020). Основні підходи до проектування змісту базової середньої освіти. *Проблеми сучасного підручника*. (24). 109–119. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-109-119>

Ситченко, А. Л. (2019). До поняття і структури формування компетентного читача у шкільному курсі української літератури. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. (3). 207–211.

Слижук, О. А. (2022). Формування ключових компетентностей у процесі вивчення сучасної української літератури в 5 класі Нової української школи. *Інновації в сучасній освіті: методологія, технології, ресурсне забезпечення*,

дидактичні та виховні аспекти: зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2022 р.). Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 99–103.

Фасоля, А. М. (2017). Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо. *Дивослово*. (10). 8–15.

Яценко, Т. О., Качак, Т. Б., Пахаренко, В. І. та ін. (2021) Українська література. 5–6 класи: модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. [Електронне видання]. Київ: Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/726148/>

Яценко, Т. О., Пахаренко, В. І., Слижук, О. А. & Тригуб, І. А. (2023). Українська література. 7–9 класи: модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. [Електронне видання]. Київ: Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/736211/>

Яценко, Т. (2021) Читацька компетентність. *Енциклопедія освіти* / Національна академія педагогічних наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер.

Яценко, Т. О. (2023). Компетентнісна модель підручника української літератури для 6 класу Нової української школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка* : зб. наук. пр. Серія «Педагогічні науки». Глухів: РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка. (1). 244–250. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2023-1-51-244-250>

Яценко, Т. & Пахаренко, В. (2022). Ключові компетентності в змісті підручника української літератури для 5 класу Нової української школи. *Проблеми сучасного підручника*: зб. наук. праць, 28, 202–211. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211>

Яценко, Т. & Слижук, О. (2022). Формування предметної компетентності учнів 5-6 класів Нової української школи в процесі навчання української

<https://doi.org/10.32782/26636085/2022/51.2.17>

Яценко, Т. О. & Слижук, О. А. (2024). Формування читацької грамотності учнів 5-6 класів на уроках української літератури: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ : Видавничий дім «Освіта».

Alfonso-Benlliure, V. et al. (2022) Literary competence and creativity in secondary students. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, (97) (36.3). 155–170 <https://doi.org/10.47553/rifop.v97i36.3.96542>

Byrne, J., Downey, C. & Souza, A. (2013). Teaching and learning in a competence-based curriculum: the case of four secondary schools in England. *The Curriculum Journal*. (24. 3). 351–368.

<http://dx.doi.org/10.1080/09585176.2012.731008>

Dabrowski, M. & Wisniewski, J. (2011). Translating key competences into the school curriculum: Lessons from the Polish experience. *European Journal of Education*. (46. 3). 323–340. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2011.01483.x>

Sadoski, M. & Paivio, A. (2007). Toward a Unified Theory of Reading. *Scientific Studies of Reading*. (11.4). 337–356. <https://doi.org/10.1080/10888430701530714>

Witte, T., Janssen, T. & Rijlaarsdam, G. (2006) Literary competence and the literature curriculum. *Paper for the International Colloquium Mother Tongue Education in Multicultural World: Case Studies and Networking for Change*. 22–25.

Yatsenko, T., Slyzhuk, O., Hohol, N., Novykov, A. & Hrychanyk, N. (2024). Competence-based approach to studying contemporary Ukrainian literature by early adolescents: theory and practice. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society*. (1.17). 1–16. <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.nse1.1-16>

References

Bibik, N. M., Vashulenko, M. S., Martynenko, V. O. ta in. (2014). Formuvannya predmetnykh kompetentnostey v uchniv pochatkovoyi shkoly : monohrafiya. Kyuyiv : Pedahohichna dumka. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8138/> (in Ukrainian).

Vykorystannya model'nykh navchal'nykh proqram v osvitu'omu protsesi himnaziyi : metodychni rekomendatsiyi / Holub, N. B., Vasyl'yeva, D. V., Zasiakina, T. M., Naumenko, S. O., Tutashyns'kyi, V. I., Yatsenko, T. O. (2021). Kyiv : KONVI PRINT. <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Vykorystannia-modelnykh-navch-proqram.pdf> (in Ukrainian).

Liashenko, O. I. (2020). Osnovni pidkhody do proyektuvannya zmistu bazovoyi seredn'oyi osvity. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. (24). 109–119. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-109-119> (in Ukrainian).

Sytchenko, A. L. (2019). Do ponyattya i struktury formuvannya kompetentnoho chytacha u shkil'nomu kursi ukrayins'koyi literatury. *Naukovyy visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Pedagogichni nauky*. (3). 207–211. (in Ukrainian).

Slyzhuk, O. A. (2022). Formuvannya klyuchovykh kompetentnostey u protsesi vyvchennya suchasnoyi ukrayins'koyi literatury v 5 klasi Novoyi ukrayins'koyi shkoly. *Innovatsiyi v suchasniy osviti: metodolohiya, tekhnolohiyi, resursne zabezpechennya, dydaktychni ta vykhovni aspekty: zb. naukovykh prats' za materialamy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (20 travnya 2022 r.)*. Izmayil: RVV IDHU. 99–103. (in Ukrainian).

Fasolya, A. M. (2017). Chytats'ka kompetentnist': shcho formuyemo, shcho i yak perevirayemo y otsinyuyemo. *Dyvoslovo*. (10). 8–15. (in Ukrainian).

Yatsenko, T. O., Kachak, T. B., Pakharenko, V. I. ta in. (2021) *Ukrayins'ka literatura. 5–6 klasy: model'na navchal'na prohrama dlya zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity*. [Elektronne vydannya]. Kyiv: Pedagogichna dumka. <https://lib.iitta.gov.ua/726148/> (in Ukrainian).

Yatsenko, T. O., Pakharenko, V. I., Slyzhuk, O. A. & Tryhub, I. A. (2023). *Ukrayins'ka literatura. 7–9 klasy: model'na navchal'na prohrama dlya zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity*. [Elektronne vydannya]. Kyiv: Pedagogichna dumka. <https://lib.iitta.gov.ua/736211/> (in Ukrainian).

Yatsenko, T. (2021) Chytats'ka kompetentnist'. *Entsyklopediya osvity / Natsional'na akademiya pedahohichnykh nauk Ukrayiny*; [hol. red. V.H. Kremen'; zast. hol. red. V. I. Luhovyy, O. M. Topuzov; vidp. nauk. sekr. S. O. Sysoyeva]: 2-he vyd., dopov. ta pererob. Kyiv: Yurinkom Inter. (in Ukrainian).

Yatsenko, T. O. (2023). Kompetentnisna model' pidruchnyka ukrayins'koyi literatury dlya 6 klasu Novoyi ukrayins'koyi shkoly. *Visnyk Hlukhivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka* : zb. nauk. pr. Seriya «Pedahohichni nauky». Hlukhiv: RVV Hlukhivs'koho NPU im. O. Dovzhenka. (1). 244–250. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2023-1-51-244-250> (in Ukrainian).

Yatsenko, T. & Pakharenko, V. (2022). Klyuchovi kompetentnosti v zmisti pidruchnyka ukrayins'koyi literatury dlya 5 klasu Novoyi ukrayins'koyi shkoly. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*: zb. nauk. prats', 28, 202–211. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211> (in Ukrainian).

Yatsenko, T. & Slyzhuk, O. (2022). Formuvannya predmetnoyi kompetentnosti uchniv 5-6 klasiv Novoyi ukrayins'koyi shkoly v protsesi navchannya ukrayins'koyi literatury. *Innovatsiyana pedahohika*. (51). 88–91. <https://doi.org/10.32782/26636085/2022/51.2.17> (in Ukrainian).

Yatsenko, T. O. & Slyzhuk, O. A. (2024). Formuvannya chytats'koyi hramotnosti uchniv 5 6 klasiv na urokakh ukrayins'koyi literatury: metodychnyy posibnyk. [Elektronne vydannya]. Kyiv : Vydavnychyy dim «Osvita». (in Ukrainian).

Alfonso-Benlliure, V. et al. (2022) Literary competence and creativity in secondary students. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, (97) (36.3). 155–170 <https://doi.org/10.47553/rifop.v97i36.3.96542> (in English).

Byrne, J., Downey, C. & Souza, A. (2013). Teaching and learning in a competence-based curriculum: the case of four secondary schools in England. *The Curriculum Journal*. (24. 3). 351–368. <http://dx.doi.org/10.1080/09585176.2012.731008> (in English).

Dabrowski, M. & Wisniewski, J. (2011). Translating key competences into the school curriculum: Lessons from the Polish experience. *European Journal of Education*. (46. 3). 323–340. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2011.01483.x> (in English).

Sadoski, M. & Paivio, A. (2007). Toward a Unified Theory of Reading. *Scientific Studies of Reading*. (11.4). 337–356. <https://doi.org/10.1080/10888430701530714> (in English).

Witte, T., Janssen, T. & Rijlaarsdam, G. (2006) Literary competence and the literature curriculum. *Paper for the International Colloquium Mother Tongue Education in Multicultural World: Case Studies and Networking for Change*. 22–25. (in English).

Yatsenko, T., Slyzhuk, O., Hohol, N., Novykov, A. & Hrychanyk, N. (2024). Competence-based approach to studying contemporary Ukrainian literature by early adolescents: theory and practice. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society*. (1.17). 1–16. <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.nse1.1-16> (in English).

Olesia Slyzhuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the Ukrainian Language and Literature Teaching Department of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

IMPLEMENTATION OF A COMPETENCY-BASED APPROACH IN TEACHING UKRAINIAN LITERATURE IN GRADES 5-7

This article synthesizes the theoretical issues requiring in-depth analysis for the effective implementation of a competency-based approach in contemporary literary education. It analyses research by Ukrainian and foreign scholars aimed at addressing the challenges of developing key competencies among students during literature lessons. The main problems in developing key competencies in the process of literary education are identified. The results of a diagnostic study on the implementation of a competency-based approach to teaching Ukrainian literature, conducted by Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, are presented. The relevance of the research problem is due to the introduction of the

State Standard of Basic Secondary Education and educational reforms. Through analysis and generalization of the achievements of Ukrainian and foreign scholars in the development and implementation of the competency-based learning concept, aspects requiring detailed scientific development have been identified.

The article describes techniques for developing subject-specific reading and key competencies during the teaching of Ukrainian literature in grades 5-7 of the New Ukrainian School. Key competencies are distinguished, including those formed within the field, through interdisciplinary integration, and universal competencies that will help students successfully function in a dynamic modern society.

The principles of implementing a competency-based approach in literary education are highlighted: individualization and differentiation of learning, a connection with real-life situations of students, a focus on developing their creativity, and the organization of cooperation in completing learning tasks.

It is assumed that the formation of key competencies of 5-7 graders will be facilitated by a methodologically sound system of competency-oriented tasks. The prospects for their development and testing in the educational process are considered.

Keywords: literary education, subject-specific competence, key competencies, competency-based approach, student-reader, model curriculum.